

खण्ड:-क अपठितावबोधनम्

1. (अ) एकपदेन उत्तरत -
 - (i) नद्यः
 - (ii) आहारादिप्रवृत्तिषु
 - (iii) ऋषिः/ दधीचिः
- (आ) पूर्णवाक्येन लिखत -
 - (i) परोपकारस्य प्रवृत्त्या एव मनुष्यः पशुभ्यः पृथक् भवति।
 - (ii) राजा शिविः शरणागतस्य कपोतस्य रक्षायै स्वशरीरस्य मांसं कर्तयित्वा श्येनाय दत्तवान्।
 - (iii) मानवः स्वविवेकेन/ ज्ञानेन च आत्मनः उन्नतिं करोति।
- (इ) परोपकारः/परेषाम् उपकारः
- (ई) यथानिर्देशम् उत्तरत |
 - (i) (a) गावः
 - (ii) (a) ऋषिः
 - (iii) (b) वृक्षाः
 - (iv) (d) वृक्षेभ्यः

खण्ड:-ख रचनात्मकं कार्यम्

2. (i) चिरंजीव
 - (ii) कुशलम्
 - (iii) अहम्
 - (iv) महती
 - (v) अनुशासनम्
 - (vi) विद्यालयस्य
 - (vii) तिरस्कुर्वन्ति
 - (viii) साफल्यम्
 - (ix) सावधानः
 - (x) अरुणा
3. स्वयं करे
 4. (i) वयं/वयं सर्वे संस्कृतं पठामः।
 - (ii) वयं स्वस्वास्थ्यं रक्षेम/वयं स्वस्वास्थ्यस्य रक्षां कुर्याम/अस्माभिः स्वस्वास्थ्यस्य रक्षा/स्वास्थ्यरक्षा करणीया/ कर्तव्या
 - (iii) सैनिकाः देशरक्षायै युद्धम् अकुर्वन् /अयुध्यन्/कृतवन्तः। अथवा सैनिकैः देशरक्षायै युद्धम् कृतम्।
 - (iv) ते क्षेत्र / क्रीडाक्षेत्रे खेलितुम् / क्रीडितुम् / क्रीडनाय/ खेलनाय गमिष्यन्ति /यास्यन्ति।
 - (v) चत्वारः वेदाः ईश्वरस्य वाणी सन्ति/अस्ति।
 - (vi) बालकाः ! यूयं तत्र गच्छत। अथवा भवन्तः तत्र गच्छन्तु।
 - (vii) सर्वे सर्वदा/सदा प्रसन्नाः स्युः/ भवेयुः । अथवा सर्वैः सर्वदा/सदा प्रसन्नः भवितव्यः/ प्रसन्नाः भवितव्याः।

खण्ड:-ग अनुप्रयुक्तव्याकरणम्

5. (i) योजकस्तत्र
 - (ii) कृतान्तः + न
 - (iii) सम्यगुक्तम्
 - (iv) कुर्वन् + आसीत्
 - (v) एतयोः + जननी
6. (i) (d) अर्थस्य अभावः
 - (ii) (c) जनानां ग्रसनम्
 - (iii) (a) तुल्यं वत्सलं यस्याः सा

- (iv) (b) शरीरदुर्बलः
(v) (b) सूर्यचन्द्रयोः
7. (i) (c) वरणीय + टाप्
(ii) (c) मासिकीम्
(iii) (a) लघुत्वम्
(iv) (b) शुद्ध + तल्
(v) (a) गुण + मतुप्
8. (i) (a) दृश्यन्ते
(ii) (d) अहम्
(iii) (b) पूला
(iv) (d) गम्यते
9. (i) पादोन-सप्तवादने
(ii) अष्टवादने
(iii) सार्ध-एकवादने/सार्धेक
(iv) सपाद-चतुर्वादने
(v) सप्तवादने
10. (i) कदा
(ii) ह्यः
(iii) तर्हि
(iv) शनैः
11. (i) (d) अस्ति
(ii) (b) नीलम्
(iii) (a) शाखायाम्
(iv) (c) पुत्रे

खण्ड:-घ**पठिताबबोधनम्**

12. (i) एकपदेन उत्तरत :-
(क) ग्रामे/ देउलाख्ये/ देउलाख्ये ग्रामे
(ख) पितुर्गृहम्/ पितुर्गृह/ पितुर्गृहं प्रति
(ग) गहनकानने / मार्गे
(ii) पूर्णवाक्येन उत्तरत :-
(क) सा पुत्रौ चपेटया प्रहृत्य जगाद- "कथमेकैकशो व्याघ्रभक्षणाय कलहं कुरुथः? अयमेकस्तावद्विभज्य भुज्यताम्। पश्चाद् अन्यो द्वितीयः कश्चिल्लक्ष्यते।"
(ख) एकदा राजसिंहस्य भार्या/बुद्धिमती पितुः गृहं प्रति चलिता।
(ग) बुद्धिमती केनापि आवश्यककार्येण पितुर्गृहं प्रति चलिता।
(iii) भाषिककार्यम्
(क) सा/ बुद्धिमती
(ख) एकम्/ आगच्छन्तम्
(ग) ददर्श
13. (i) एकपदेन उत्तरत :
(क) चातकम्
(ख) दीनम्
(ग) गगने
(ii) पूर्णवाक्येन उत्तरत : (केवलं प्रश्नद्वयम्)
(क) बहवः अम्भोदाः सन्ति।
(ख) सर्वस्य पुरतः दीनं वचः न वक्तव्यम्।
(ग) अम्भोदाः वृष्टिभिः वसुधाम् आर्द्रयन्ति।

(iii) भाषिककार्यम् (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(क) अम्भोदेश्यः

(ख) बहवः

(ग) पुरतः

14. (i) एकपदेन उत्तरत :

(क) पुत्रस्य

(ख) जननी

(ग) क्रच्छ्रेण

(ii) पूर्णवाक्येन उत्तरत :-

(क) दुर्बले सुते मातुः अभ्यधिका कृपा सहजैव।

(ख) सुरभिवचनं श्रुत्वा भृशं विस्मितस्याखण्डलस्यापि हृदयमद्रवत्।

(ग) आखण्डलः इदं कथयित्वा सुरभिम् असान्त्वयत्-"गच्छ वत्से! सर्वं भद्रं जायेत।"

(iii) भाषिककार्यम् (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(क) दुर्बले

(ख) कृषकः

(ग) श्रुत्वा

15. (i) कस्मै/ कस्य कृते

(ii) कस्याः

(iii) कौ

(iv) काभ्याम्

(v) कः

16. अन्वयः (i) नीतिम्

(ii) समालम्ब्य

(iii) अपि

(iv) लीलया

अथवा

भावार्थः (i) कृष्णः

(ii) पिकस्य

(iii) पिककाकयोः

(iv) वसन्तस्य

17. (i) एकः सिंहः विश्राम्यते स्म।

(ii) वानराः तं तुदन्ति स्म।

(iii) सर्वे प्राणिनः सिंहस्य दशां दृष्ट्वा हसन्ति।

(iv) सर्वे प्राणिनः परस्परं विवादं कुर्वन्ति आत्मानं योग्यं च कथयन्ति। अन्ते निर्णयं कुर्वन्ति यत् -

(v) अधुना पशुः राजा न भवेत् अपितु कोऽपि पक्षी एव राजेति निश्चेतव्यम्।

(vi) ततः प्रकृतिमाता प्रविशति।

(vii) सर्वेषां प्राणिनामेव यथासमयं महत्त्वं विद्यते।

(viii) मिलित्वा एव मोदध्वं जीवनं च रसमयं कुरुध्वम्।

18. (i) (c) गर्दभः

(ii) (a) सन्ततिषु

(iii) (b) काकः

(iv) (d) असत्यम्